

не лише як індивідуальний кар'єрний вибір, а як складову процесу соціального розвитку особистості.

Таким чином, в результаті дослідження встановлено, що професійні кризи та зміна професійної ідентичності можуть виступати не лише джерелом психологічної напруги, а й ресурсом формування нових професійних орієнтирів і підвищення суб'єктивної значущості професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням психологічних ресурсів і механізмів адаптації жінок у процесі професійної переорієнтації, а також із розробкою підходів до психологічного супроводу професійного самовизначення в умовах соціальної нестабільності.

Болгаріна Ю. О.
Науковий керівник: д. пед. н., проф. Ігнатюк О. А.
НТУ «ХП»

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ КОМАНДИРІВ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА ВИМОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Тривалий збройний конфлікт на сході України та повномасштабне вторгнення російської федерації є дестабілізуючими безпековими факторами, які актуалізують необхідність кардинальних змін у підходах до формування та розвитку лідерського потенціалу майбутніх командирів, як провідної складової їх професійної компетентності. Майбутні керівники підрозділів повинні бездоганно володіти лідерськими якостями, що включають інноваційне мислення, організаторські та командирські здібності, особистісні якості тощо.

Мета роботи полягає у визначенні теоретичних засад розвитку лідерського потенціалу майбутніх командирів.

Лідерський потенціал, зміст якого визначається не тільки набором лідерських якостей майбутніх командирів, а й уміннями, навичками та іншими характеристиками ефективного лідерства, тому для їх розвитку важливо забезпечити оптимальні педагогічні умови на основі навчальних планів та освітніх програм. На думку Луценко Б. В. до основних компонентів лідерського

потенціалу належать: професійні, управлінські, військово-педагогічні, морально-психологічні, анатомо-фізіологічні особистісні якості.

Науковці Ктіторов М. О. та Пугач А. В. зазначають, що для здобувачів військової освіти важливим є оволодіння лідерською компетентністю - динамічною системою знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, ціннісних орієнтирів, професійно важливих особистісних якостей, які формують здатність впливати на волю та поведінку інших осіб у професійній діяльності для ефективного виконання професійних завдань.

Структура особистості, її спрямованість та якості, інтелект, характер визначають особливості військового командира-лідера, який має високий рівень сформованості професійної компетентності, що полягає у здатності згуртувати колектив, вести за собою підлеглих, сприяти їх професійному розвитку, досягати бажаних результатів у визначених військових завданнях. Лідерська здатність полягає у спроможності оцінювати ситуацію щодо наявних загроз і можливостей, потрібних ресурсів та комунікацій, мотиваційної сфери особового складу на визначений результат, сприяння розвитку бойової спроможності.

Розвиток лідерства передбачає дотримання системи принципів: розвивального та виховного характеру професійної підготовки, гуманістичної спрямованості освітнього процесу, демократизації навчання, мотивації освітньої діяльності, науковості та доступності змісту й методів навчання, практичної спрямованості професійної підготовки, системності та послідовності навчання, самостійності та творчої активності здобувачів військової освіти, колективізму та індивідуального підходу, оптимізації освітнього процесу тощо.

Базовим етапом у розвитку лідерського потенціалу є створення позитивного соціально-психологічного мікроклімату під час реалізації навчального процесу серед майбутніх командирів, забезпечення диференціації освітніх та бойових завдань, втілення особистісно-орієнтованого підходу з

урахуванням індивідуальних особливостей кожного здобувача військової освіти.

Доцільно розробити й реалізувати модель розвитку лідерського потенціалу майбутніх командирів на основі компетентнісного підходу, де провідним є розвиток особистісних лідерських якостей, здобуття професійних знань і формування вмінь ними оперувати у різних ситуаціях, формування потреби в постійному оновленні професійних знань. Важливо також звертатися до провідних практик розвитку лідерського потенціалу в професійній підготовці військових командирів прогресивних країн світу.

Таким чином, розвиток лідерського потенціалу майбутніх командирів є складною системою комплексної, безперервної роботи усіх учасників освітнього процесу, де визначальними є структура особистості майбутніх командирів, їх характер та індивідуальні особливості, рівень сформованості професійної компетентності, етичні принципи, соціально-психологічний клімат та створення належних педагогічних умов, формування потреби в здобутті знань з урахуванням педагогічних принципів.

Borysova A.V.
Advisor: Doctor of Psychological Sciences,
Professor Academic Pidbutska N.V.
NTU"KHPI"

PECULIARITIES OF IDENTITY IN UKRAINIAN ADOLESCENT REFUGEES IN A NEW CULTURAL ENVIRONMENT

Against the backdrop of prolonged military conflict and radical forced displacement, the problem of identity formation among Ukrainian adolescent refugees is gaining increasingly significant importance, as the critical period of personality development coincides with the experience of deep trauma and a fundamental change in the usual socio-cultural environment, which inevitably affects the mental health and prospects for successful social integration of an entire generation.